

Dayanışma Sınır Tanımaz!

Sonuç Raporu

9 Kasım 2020

Hazırlayanlar: Anjelic Kelavgil, Defne Güzel, Gözde Demirbilek

Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Derneği ve Kaos GL Derneği olarak, son yıllarda Türkiye’de giderek örgütlü bir şekilde çalışan ve toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı olduğunu ifade eden, sağ muhafazakâr örgütlenmelere karşı feministler ve LGBTİ+ aktivistleri olarak nasıl ortak mücadele yürüteceğimizi konuşmak üzere 8-9 Kasım 2019 tarihleri arasında İstanbul’da 2 gün süren Dayanışma Yaşatır Çalıştay’ında bir araya geldik.

Medya, hukuk, aktivizm, yerel siyaset/örgütlenme, akademi/eğitim, uluslararası savunuculuk gibi başlıklar etrafında ele aldığımız toplantıyı, aynı zamanda her iki derneğin üyesi olduğu Müslüman Toplumlarında Cinsel ve Bedensel Haklar Koalisyonu’nun (Coalition for Sexual and Bodily Rights in Muslim Societies, CSBR) her yıl 9 Kasım’da uluslararası ortak eylem günü olarak belirlediği Ortak Mücadele Hep Birlikte kampanyası kapsamında düzenledik.

Bu çalıştayın ardından çalıştaydaki tematik alanlarda iki dernek olarak işbirliği ve dayanışmamızı sürdürdük. Çalıştayda kendimize çıkardığımız yol haritası doğrultusunda “Dayanışma Yaşatır” demeye devam ettik. Bunun somut örneklerinden biri de 22 Ekim’de düzenlediğimiz “Diyanet’in Hutbesi Medyaya Nasıl Yansıdı?” çalıştayıydı. Online olarak düzenlediğimiz bu çalıştayda 25 gazeteci, yazar, feminist ve LGBTİ+ aktivisti olarak Diyanet’in LGBTİ+’ları, HIV’le yaşayanları ve “zina” ifadesiyle evlilik dışı cinsel ilişki yaşayan herkesi,

özellikle de kadınları hedef gösteren Cuma hutbesinin medyaya yansımalarını konuştuk.

İki dernek olarak bu dayanışmamızı sınırları aşacak şekilde genişletmek, "Dayanışma Sınır Tanımaz" demek için bu yıl da 9 Kasım'da tekrar bir araya geldik. LGBTİ+ ve kadın haklarına küresel saldırılar, bu saldırılara karşı direniş yöntemlerini tartışmak, sınırları aşan aktivizmden "ilham almak" için "Dayanışma Sınır Tanımaz" panelini düzenledik.

Neler Konuştuk?

Yüz elliden fazla katılımcıyla iki oturum olarak düzenlediğimiz bu panelde sınırları aşan sağ popülizme karşı, sınırları aşan mücadele yöntemlerini tartıştık. Kaos GL'den Aylime Aslı Demir'in açılışını yaptığı etkinliğin ilk oturumunda Brezilya'daki Fé.ministas örgütünden Bruna David, Rusya LGBT Ağ'ından Svetlana Zakharova ve Södertön Üniversitesi'nden Elzbieta Korolczuk konuştu. Oturumun kolaylaştırıcılığını KİH-YÇ'den Berfu şeker üstlendi.

Panelin ikinci oturumunda ise Götoborg Üniversitesi'nden Olga Sasunkevich, Meksika'dan kesişimsel feminist aktivist Marisol Ruiz Celorio ve Avrupa Lezbiyen* Konferansı'ndan (EL*C) Leila Lohman konuşmacı olarak yer aldı. Oturumun kolaylaştırıcılığını Kaos GL'den Yıldız Tar üstlendi.

Etkinliğin açılış konuşmasını Kaos GL Akademik ve Kültürel Çalışmalar Koordinatörü Aylime Aslı Demir yaptı. Demir konuşmasına, Müslüman Toplumlarda Cinsel ve Bedensel Haklar Koalisyonu'nun (CSRB) tarihsel sürecini anlatarak başladı.

"Müslüman Toplumlarda Cinsel ve Bedensel Haklar Koalisyonu (CSBR), bu etkinliği yapmamıza vesile olan bir koalisyon. CCBR, 20 yıla yakın bir süredir giderek genişleyerek pekçok farklı ülkeden feminist ve LGBTİ+ kurumu dahil etti yapısına. Bugün (9 Kasım), Koalisyon'un farklı üyeleri "One Day One Struggle" etkinlik serisi kapsamında öne çıkarmak istedikleri konuları etkinlik olarak çıkarıyor. Biz de son 2 yıldır KİH-YÇ ve Kaos GL olarak birlikte organize etmeye başladık. Geçtiğimiz yıl 9 Kasım'da düzenlediğimiz çalıştay hem bir yıllık çalışmamıza sirayet etti hem de bugün gerçekleştirmekte olduğumuz panel gibi yeni etkinlikler düzenlememize vesile oldu."

"Bu toplantıda bizim son yıllarda tartışmaya başladığımız, 2008 krizi ve Suriye savaşıyla yükselen sağ popülizmin kadın ve LGBTİ+ hareketlerini nasıl

etkilediğini konuşmayı arzuluyoruz. Karşı karşıya kaldığımız tehdit toplumsalken, belki de devletin bizzat kendisi tarafından çıkarılıyorken büyük bir yalnızlıkla bireysel olarak mücadele ediyoruz. Sağ popülist liderler nasıl ki ayrımcılık yapma konusunda ağız birliği yapıyorsa, biz de bu ilhamı neden birbirimizden almalıyız diye düşündük ve bu paneli yapmaya karar verdik.”

Oturumun ilk konuşmacısı, Brezilya’da Fé.ministas (“Faith.minists”) grubunun kurucusu, kadın ve LGBTİ+ hakları aktivisti Bruna David oldu. David, konuşmasına Brezilya’nın tarihçesinden bahsederek başladı:

“Brezilya’nın tarihi bir soykırımla başladı çünkü Portekizliler ilk yerel halkları öldürmüştü. Sonraki dönemlerde de Brezilya her zaman dini güçler tarafından kontrol altına tutulmaya çalışıldı. Bugün hâlâ bazı ahlaki değerleri, Portekiz’in soykırımını hatırlatan semboller belirliyor.”

Brezilya’nın tarihsel sürecin başlangıcında olduğu gibi, bugün kadın ve LGBTİ+’lara yönelik bir soykırım gerçekleştirdiğini belirtti:

“Ben de bugün Brezilya’da kadınlara ve LGBTİ+’lara yönelik bir soykırım olduğunu iddia ediyorum. Çünkü her dokuz saatte bir kadın öldürülüyorken LGBTİ+’lar için de farklı değil durum. Bir örnekle açmak isterim, bugün Brezilya’da bir trans kadının ömür beklentisi 32 yıl. İlk kadın devlet başkanımızın da seçildiği bir dönem olmasına rağmen 2000-2016 yılları arasında sağcı diyebileceğimiz hükümetlerin payı çok büyük geldiğimiz noktada.”

Oturumun ikinci konuşmacısı Rusya LGBT Ağı’nın İletişim Yöneticisi, feminist ve LGBTİ+ aktivisti Svetlana Zakharova oldu. Zakharova konuşmasına Ağı tanıtarak başladı ve Rusya’da LGBTİ+’lara karşı tutum paylaşımıyla devam etti:

“Rusya’da toplum çok daha iyi durumda olsa da devlet eliyle homofobi teşvik ediliyor çünkü yetkililer homofobikler. Propaganda kanunumuz, kolluk kuvvetlerinin keyfi yorumlamasına açık. Yaşanmış bir örnek vermek istiyorum bu keyfi yorumlamaya: 17 yaşında bir genç, cinsel yönelim kaynaklı şiddet görüyor ve parası gasp ediliyor. Annesiyle birlikte başvuru yapan gence, kolluk kuvveti ‘Sen bir sebepten dolayı dövülmüşsün’ diyerek yani aslında ‘Hak etmişsin’ diyerek işlem yapmıyor. Maalesef kanun bu gibi pek çok hukuksuzluğa sebep oluyor.”

“En görünür homofobi örneklerinden biri Çeçenistan ve Rusya ittifakı. Çeçenistan’da 2017 yılından bu yana LGBTİ+’lara karşı başlatılan devlet eli kaybetme ve kamplarda işkence sürüyor. Buna rağmen hem Çeçenistan hem de Rusya inkar ediyor, gerçekten çok karanlık bir sayfa. 3 yıldır Çeçenistan’daki dostlarımızla ulaşabildiğimiz sürece dayanışıyoruz, kaçımlarına yardımcı olmaya çalışıyoruz. Umuyoruz ki bu mezalim bitecek. Ne zaman olacak bilmiyoruz ama bitmesi için elimizden geleni yapacağız.”

Oturumun üçüncü ve son konuşmacısı ise Södertörn Üniversitesi’nden cinsiyet, sivil toplum ve sosyal hareket alanlarında çalışan Sosyolog Elzbieta Korolczuk oldu.

Korolczuk, konuşmasına toplumsal cinsiyet çalışmaları karşıtı hareketlere dair bir paylaşım ile başlayarak küresel bir mücadelenin hakim olduğunu belirtti:

“2012’de sadece Polonya’da olacağını düşündüğümüz bir dalga başladı toplumsal cinsiyet çalışmalarına karşı ancak başka ülkelerden insanlarla konuşmaya başladığımızda fark ettik ki bu dünyanın her yerinde karşımıza çıkıyor. Köktendinci ve aşırı sağcı siyasetçiler ‘aile birliği’ gibi noktalarda ortaklaşarak profesyonel bir şekilde çalışıyorlar. Bugün İsveç’te dahi, ki İsveç toplumsal cinsiyet konusunda çok gelişmiş bir ülkedir, çok güçlü toplumsal

cinsiyet karşıtı gruplar görüyoruz. Siyasetçilerle dirsek temasındalar. Bu sebeple bunun küresel bir karşılığı olduğunu görüyoruz.

Korolczuk konuşmasını umuda şöyle sonlandırdı:

“Patriyarka şu anda ölüyor ama ölürken bizi de içine çekmeye çalışıyor. Yeni bir karanlık çağ mı başlayacak acaba diye düşünürken bir yandan da umutluyum aslında çünkü bugün kadın hareketleri hep ön cephede. Sağcı popülistler kendilerini halkın temsilcisi gibi ortaya koyuyorlar ama şu anda aslında halkın ne olduğuna dair bir mücadele var. Bu anlamda, feminist hareketi popülist feminizm olarak değerlendirebilirim. Halk biziz çünkü ve kendi adımıza konuşma kapasitesine sahibiz. Umudumuzu yitirmemeliyiz çünkü umut kas gibidir, düzenli çalıştırmamız gerekir.”

İkinci oturumun ilk konuşmacısı Göteborg Üniversitesi’nden kıdemli öğretim üyesi Olga Sasunkevich oldu. Sasunkevich, üç meslektaşıyla birlikte Türkiye, Rusya ve Kuzey ülkelerinin kültürel ve siyasal süreçlerinde toplumsal cinsiyetin etkilerini üzerine çalıştığı “Spaces of Resistance. Study of Gender and Sexualities in Times of Transformation” projesinden bahsetti:

“Projeye ilk bakışta Türkiye ve Rusya örnekleri toplumsal cinsiyet bağlamında benzerlik gösteriyor Kuzey ülkeleri alakasız duruyor. Oysa toplumsal cinsiyetle alıştığımızın dışında çalışma alanlarında da karşılaşabiliyoruz. Örneğin, İsveç’te toplumsal cinsiyet, ulusal kimlik inşasında büyük rol oynuyor. Ülkedeki göçmen karşıtı hareketlerin söylemlerinden biri de göçmenlerin toplumsal cinsiyeti bilmedikleri iddiasıyla ulusal birliğin bir parçası olamayacağı yönünde. Yani aslında şunu diyor ‘Onları olduğu gibi kabul etmemeli eğitmeliyiz ya da daha iyisi ülkeye almamalıyız’. Biz bu projede ülkelerin jeopolitik konumları ve devletlerin kendilerini konumladığı yerlere göre toplumsal cinsiyetin yerini araştırıyoruz.”

Oturumun ikinci konuşmacısı Marisol Ruiz Celorio oldu. Daha önce Kadının İnsan Hakları Savunucuları Uluslararası Koalisyonu'nda Geçici Koordinatör olarak görev alan Celorio, genç feminist örgütlenmesini beslemek konusunda izlenebilecek stratejileri paylaştı:

“Toplumsal hareketlerin kendi içine kapanmasını engellememiz gerekiyor. Hep birlikte hareket etmeliyiz ve genel bir adalet hareketi olarak çıkmalıyız; kesişimsellik önemli. Muhafazakar harekete bakarsak onlar tüm bu hareketlere zaten karşılar, insan hakları savunucuları topyekün saldırıya uğruyorlar. Sadece feminist ve LGBTİ+ merceğinden değil tümüyle insan hakları savunucuları olarak bakmamız gerekiyor. Bizi düşürmeye çalışanların ekmeğine yağ sürmeyelim.”

“Esnek olmak önemli, aktivistlerin kendine bakması çok önemli. Bütün bu farklı saldırılara karşı ne yapılabilir diye baktığımızda durumun çok stresli olduğunu görmek lazım. Çoğumuz için çok zor bir yıl oldu aktivizm açısından. Topluluğun birbirine bakması, kendi iyiliğimiz ve refahımız önemli. Ne yaşadığımızı paylaşabileceğimiz mekanların bulunmaması her şeyi zorlaştırdı. Kullandığımız stratejilere bakarken bunları da gözetmeliyiz.”

Oturumun ve panelin son konuşmacısı Leila Lohman ise Avrupa Lezbiyen* Konferansı'nın (EL*C) kuruluşundan başlayarak düzenledikleri etkinlikleri paylaştı:

“ILGA Europe'un toplantısında ihtiyaçlarımızı konuşurken lezbiyenlerin kendilerine ait, konuşacakları bir alan olsun istedik. Program olarak da iki yılda bir farklı ülkelerde bir araya gelmeyi konuştuk ama pandemi sebebiyle 2020 buluşmamızı gerçekleştiremedik. Konferansı bu yüzden 2021'de Brüksel'de yarı çevrimiçi yarı yüzyüze, 2022'de ise Madrid'de gerçekleştirmeyi planlıyoruz.”

“Pandemide, belki zaten çevrimiçi buluşmalarla bir araya gelen bir ekip olduğumuz için enteresan ama, çevrimiçi örgütlenme konusunda biz de zorlandık. Ve “Evlerine Kapanan Lezbiyenler Dinliyor” (LLL) etkinliklerini yapmaya başladık. Sürekli çevrimiçi ortamdaydık, kim katılmak istiyorsa istediği saatte bulunduğu ülkeden katılıyor ve neler yaşadığını anlatıyordu. Daha sonra Türkçe ve Rusça konuşulan oturumlarımız da oldu, proje çok iyi yankı buldu. Zaman içinde biraz daha değiştirerek tematik buluşmalara geçtik. Hem örgütlenmesi kolay hem de etkili. Konuşmacılara da daha kolay ulaşıyoruz böylece. Şimdi sırada lezbiyenlerin pandemide nasıl etkilendiğine dair bir araştırma çalışmamız olacak.”

Lohman’ın konuşmasının ardından ilk oturumda konuşması planlanan ancak Polonya’daki kürtaj yasağına karşı eylem yoğunluğu sebebiyle gelemeyen Polonya Kadın Grevi emekçilerinden Marta Lempart panele bağlandı ve dayanışmaya çağırdı.

Panele dair bu özetin ardından sizlerle bu panelde konuşulanlar üzerinden iki dernek olarak sonuç raporumuzu paylaşıyoruz.

Giriş Niyetine: Mevcut Duruma Bakış

2008 ve 2012 yılları arasında etkisini şiddetli bir biçimde hissettiren ekonomik kriz ve 2011 yılında gösterilerin başladığı Suriye iç savaşı otoriterlikte uzlaşan dünyadaki sağ popülizmin etkisini de arttırdı. Etkisi güçlenmiş sağ popülizm özellikle LGBTİ+ aktivizmi ve feminizm için belirsizlik, neyle karşılaşılacağıının bilinmemesi durumu yaşatırken koruyucu mekanizmaların çözülmesi ve pandemi bu belirsizliği daha da güçlendirmiştir. Bu sebeple bir belirsizlik atmosferi Türkiye’de ve diğer ülkelerde hakimiyet göstermiştir. Sağ popülizm özellikle Türkiye’de, konu mülteciler olduğunda milliyetçi bir tutum ile hareket ederken konu LGBTİ+’lar olduğunda muhafazakar bir tutum ile strateji geliştirebilmektedir. Bu tutumlar belirsizlik atmosferine de kaynak oluşturmaktadır.

Sağ popülizm bugün kendisini bir siyaset yapma biçimi olarak hissettirmektedir. Haziran 2015 yılında gerçekleşen Türkiye genel seçimleri ile bu değişken hattın otoriter bir tutuma kaydığı da görülmektedir. Suruç’ta ve Ankara’da yaşanan patlamalar, Kaos GL Derneği’nin IŞİD tarafından tehdit edilmesi, Ankara’da LGBTİ+ etkinliklerinin yasaklanması ve İstanbul Beyoğlu’nda yine aynı şekilde LGBTİ+ etkinliklerinin yasaklanması ile bu otoriter tutum izlenebilmektedir. Etkinlikleri ortadan kaldıran bu otoriterleşme faaliyetleri de kriminalize etmiştir.

Yaşanan bu durumlara karşın LGBTİ+ hareketi ve kadın hareketi Türkiye’de en ön görülemez hareketlerdendir. Bu sebeple yaşanan bu otoriter sürece en hızlı yanıt veren toplumsal hareketler olarak ön plana çıkmışlardır.

Şu anda tüm dünya olarak karşı karşıya bırakıldığımız risklerin muhatabını bilmektedir. Fakat riskin muhatabı olan failleri işaret edememekte ve risk faktörünü ortadan kaldıracıecek kurumlara, sigorta şirketlere ya da geleneksel bağlara erişememektedir. Covid-19 Pandemisinin de etkisiyle sağ

popülizmin artan radikal belirsizliği içerisinde kurumlar, sigorta şirketleri yahut geleneksel bağlar bu durumdan mustarip olan özellikle LGBTİ+ aktivizmini ve feminizmi korumamaktadır. Bu süreç küresel düzeyde ilk kez herkesin yalnız hissettiği bir biçimde tezahür etmektedir.

Mevcut tehditler bizatihi devlet tarafından çıkarılırken bu tehditlerle bireysel yeteneklerle baş edilmesi salık verilmektedir. Buna karşın pandemi bir taraftan bedenlerin birbirine nasıl bağlı olduğunu da göstermektedir. Zulüm teknikleri ve sağ popülist liderler ayrımcılık yapma hususunda birbirinden ilham alırken uluslararası bağlamda sosyal hareketler de birbirine ilham olmaktadır.

Kadın ve LGBTİ+'lar: Brezilya'daki Mücadele

Brezilya'da Fé.ministas ("Faith.minists") grubunun kurucusu, kadın ve LGBTİ+ hakları aktivisti konuşmacımız Bruna David'in konuşmasından özet:

Brezilya'nın geçmişinde Portekiz'in sömürgesi olduğu yüz yıllar mevcut. Portekiz bu sömürge tarihinde yerli halkı Hristiyanlaştırmıştı. Yüz yıllarca devam eden bu sömürgede özellikle yerli halk soykırıma uğramıştır. Kadınlar ve LGBTİ+'lar şu anda da Brezilya'da benzer süreçler yaşamaktadır. Seküler bir devlet kurulmasına karşın Hristiyanlık ahlaki değerleri belirlemeye devam etmektedir. Kadınlar ve LGBTİ+'lar bu bağlamda Brezilya'da soykırıma uğramaya devam etmektedir. Brezilya'da her 9 saatte 1 kadın öldürülmektedir ve trans kadınların Brezilya'da ortalama yaşam beklentileri 32 yıldır. Covid-19 Pandemisi sebebiyle başlayan izolasyonda şiddetin boyutu daha da artmış ve derinleşmiş durumdadır. Sömürgeciliğin araçları biçim değiştirse de etkisini sürdürmektedir.

2010'lu yıllarda sağcı liderlerin hükümette olması dikkat çekmektedir. Bu dönem içerisinde görev almış ilk kadın devlet başkanı Dilma, ev içi şiddete maruz bırakılan kadınların korunması için birtakım yasalar belirlemiştir. Bu yasanın her türden şiddeti, çeşitli duygusal ilişkileri, yalnızca partner ilişkilerini kapsamıyor olmasının da altı çizilmelidir. Adalet ve emniyet sistemindeki erkek egemen donanım yasanın uygulanmasında önemli bir zorluk olarak öne çıkmıştır. Brezilya'da kadınlar ve LGBTİ+'lar açısından güçlendirici yasalar halen yönetim temsilcisi beyaz erkekler tarafından sekteye uğratılmaktadır. Dilma'nın görevden alınmasıyla başlayan süreçte yaşanan polis müdahaleleri özellikle LGBTİ+'ların ve kadınların güvenliğini sarsmaktadır. Bu durum Temer'in yönetime gelmesi ile daha da belirginleşmiştir. Mevcut devlet başkanı Bolsonaro ise kadınlara ve LGBTİ+'lara yönelik şiddeti teşvik etmektedir. Kadınlar'ın iş hayatında terfiyi hak etmediğine dair kamusal söylemleri dahi

mevcuttur. Bolsonaro köktendincilerin oyları ile iktidar sahibi olmuştur. Dolayısıyla Brezilya'da ayrımcı zihniyetin yaygın olduğu söylenebilir.

Mevcut duruma karşın Brezilya'da şiddet karşıtı pek çok kitle vardır ve bu düşünce yaygınlaşmaktadır. Yaşanan süreç köktendinciliğin eşitlik, adalet ve özgürlük getirmediğini gözler önüne sermiştir. Çarpıcı bir örnek olarak Brezilya'da Evanjelistler toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemektedir ve köktendinciliğin karşısında konumlanmışlardır.

Rusya’da LGBTİ+ Mücadelesi: Gerçekten Nereye Gidiyoruz?

Rusya LGBT Ağı’ndan Svetlana Zakharova’nın konuşmasından özet:

Rusya LGBT Ağı ülkedeki en büyük LGBTİ+ örgütü olarak öne çıkmaktadır. Rusya’da devlet tarafından sürdürülegelen LGBTİ+ karşıtlığı sebebiyle örgütün uluslararası kampanyaları, savunuculuk faaliyetleri ulusalda yapılan faaliyetlerden daha başarılı olmaktadır. Devletin homofobisine rağmen ise ülke içerisinde hak temelli sivil toplumun yayılımı daha da artmaktadır. Rusya’da LGBTİ+’lar açısından ayrımcı üç kanun göze çarpmaktadır:

Birinci olarak; çocukların zararlı şeylerden korunmasına yönelik çıkarılan yasada yedi yıl önce bir mevzuat değişikliğine gidilmiş ve mevzuat içerisine “geleneksel olmayan cinsel ilişkilerden çocukların korunması” maddesi yerleştirilmiştir. Maddenin kendi içerisindeki muğlaklığı hakimlerin, savcılarının, polislerin, avukatların maddeyi kendilerine göre yorumlamasına neden olmuştur. Madde sebebiyle pek çok psikolog LGBTİ+ çocuklarla çalışmamakta ve bu madde bir korku ortamı yaratılması için kullanılmaktadır. Rusya LGBTİ+ Ağı’nın yapmış olduğu çalışma kapsamında üç bin çocuğa, nasıl zorbalıklara maruz bırakıldıklarına dair soru sorulmuş ve bu sebeple örgüt bu madde üzerinden mahkemeye verilmiştir. Şu anda örgütün web sitesinin kapatılması ihtimali söz konusudur. Mevcut kanun LGBTİ+ konusunun konuşulmasını engellemektedir.

İkinci olarak; bundan birkaç yıl önce yabancı ajanlarla ilgili bir kanun çıkarılmıştır. Kanun temelde, dışarıdan fon alan ve siyasi faaliyet yürüten örgütleri ajan ilan etmektedir. Rusya LGBTİ+ Ağı bu kanunun kaldırılması istemiyle yayınlamış olduğu makale sebebiyle ajan ilan edilmiş ve derin teftiş süreçlerine alınmıştır. Bu damgalama Rusya’da pek çok sivil toplum örgütü için yapılmaktadır. Öyle ki ülkenin önde gelen hak temelli örgütleri bu kanun sebebiyle ajan ilan edilmiştir durumdadır.

Üçüncü olarak; geçtiğimiz yaz anayasada yapılan değişiklik ile evlilik yalnızca kadın ve erkek arasında gerçekleştirilen bir birliktelik olarak tanımlanmıştır.

Bu kanunlar toplumda doğallık ve yabancılik üzerine tartışmaların açılmasına sebep olmuştur ve toplumun sivil topluma katılımı hususunda geriye dönük bir değişikliğe sebebiyet vermemiştir.

Çeçenistan'da LGBTİ+'lar kitlesel bir biçimde hedef alınmaktadır ve Çeçen yetkililer tarafından LGBTİ+'lara karşı organize edilen bir seferberlik söz konusudur. Rusya LGBTİ+ Ağı Çeçenistan'daki öznelerin taleplerine karşılık vermeye çalışmaktadır. Rusya ve Çeçenistan yetkilileri yaşanan bütün süreci inkar etmekte ve kamuoyundan gizlemektedir.

Polonya’da Yeni Kadın Hareketleri: Popülist Feminizme Doğru

Südertön Üniversitesi’nden Elzbieta Korolczuk’un konuşmasından özet:

Polonya devleti aşırı milliyetçi grupları ekonomik anlamda desteklemektedir. Bu ekonomik destek toplumsal cinsiyet karşıtı grupları da güçlendirmektedir. 2016 senesinde Polonya’da kürtajın tamamen yasaklanması adına bir yasa tasarısı düzenlenmiştir. Bu tasarı aynı zamanda kürtaj olan kişilere hapis cezasını da içermekteydi. Bu yasa tasarısı kitlesele bir feminist harekete de zemin hazırlamıştır. Yasa tasarısının akabinde kitlesele kadın mücadelesi hasıl olmuştur.

Yakın zamanda Anayasa Mahkemesi’nin “fetüste şiddetli ve geriye dönülemez malformasyonların olması bile kürtaja istisna değildir” kararı yine kitlesele kadın hareketini Covid-19 Pandemisine rağmen sokaklara dökmüştür. Harekete 200.000 kişi katılmıştır. Bu durum Polonya’daki gençlerin sekülerleştiğini de göstermektedir. Kilisenin konu üzerine sessiz kalmasına tepki gösterilmiş ve eylemler Kilise önlerine taşmıştır. Kilisenin sağ ve sol hareketler için bir kuvvet unsuru olduğu göz önüne alındığında bu eylemler Polonya’da kültürel bir tektonik kayma olarak nitelendirilmektedir.

Kürtajın bir özgürlük sembolüne dönüşmesi, konunun bu kez parlamentonun ötesinde anayasa mahkemesi eliyle siyasallaştırılması neticesinde gerçekleşmiştir. Oluşan kitlesele karşı koyuş hızla sağ popülizme karşı bir insan hakları mücadelesine dönüşmüştür. Bu kitlesele duruş, sağ popülizmin İstanbul Sözleşmesi’ne yönelik saldırılarının da kesintiye uğramasına sebep olacaktır. Bu noktada sosyal medyadan devam eden küresele dayanışma hak mücadelesinin küreselleşmesine katkı sağlayacaktır.

Polonya’da yaşanan eylemlere genç nüfusun katılımı gözlemlendiğinde genç nüfusun kendi devletini, kendi kurumunu, kendi hiyerarşisini tahayyül etmek istediği görülmektedir. Patriarka küresele anlamda ölmekte ve ölüirken beraberinde herkesi götürmeye çalışmaktadır. Bu duruma karşı özellikle kadın

ve LGBTİ+ hareketleri mücadelede ön safları tutmaktadır. Rutin olan sağ popülizmin gelecek vaadiyle ortada gezmesi iken şu anda sağ popülist olarak adlandırılabilir büyük kitlelerin marjinalleştiği görülmektedir. Yalnızca Polonya'da değil küresel boyutta kendilerinin temsil edilmediğini düşünen kadınlar sadece kürtaj meselesinde çözüme ulaşmak değil aynı zamanda iktidarı ve gücü de talep etmektedir.

Olağanüstü Dönemler Olağanüstü Taktikleri Beraberinde Getirir

Küresel ölçekte ve örgütlü bir biçimde yükselişe geçen popülizm ve sağ muhafazakar politikalar ülkeler arası farklılıklar gösterse de ideolojik açıdan çok fazla benzerliği bünyesinde taşıyor. Kadın ve LGBTİ+ karşıtı politikalar, yabancı düşmanı söylemler ve kazanılmış haklarda geriye dönüş taktikleriyle demokratik alanı kuşatan sağ popülizmin attığı her adım küresel ölçekte dirençle karşılaşıyor. Olağanlaştırılmaya çalışılan olağanüstü hal atmosferine karşı geliştirilen mücadele yöntemleri de bünyesinde olağanüstülükler taşıyarak çok çeşitli dayanışma pratiklerini beraberinde getiriyor.

Kazanılmış haklardan vazgeçmeme, örgütlenme özgürlüğünden taviz vermeme ve yerel ölçekte başlayan pratikleri küresel ölçeğe taşıma gibi yanlarıyla ön plana çıkan bu mücadele yöntemleri dayanışmanın önündeki sınırları kaldırarak örnek oluşturuyor ve geliştirilerek yoluna devam etme kararlılığını ortaya koyuyor.

Pandemi parantezinde daha da artan dijital imkanların sınırları ortadan kaldırdığı bu olağanüstü dönem; farklı mücadele pratiklerinin birbirinden öğrendiği ve örgütlü sağ popülist bloka karşı dayanışmanın küresel pratiklerinin sergilendiği bir dönem olarak deneyimleniyor.

Ulusal ve Mesleki Sınırları Aşmak: İsveç Örneği

Göteborg Üniversitesi'nden kıdemli öğretim üyesi Olga Sasunkevich'in konuşmasından özet:

Farklı ülkelerden ve farklı mesleki deneyimlerden İsveç'te bir araya gelerek sınır ötesi iş birliği ve meslekler arası dayanışma pratiklerinin LGBTİ+ mücadelesine ve feminist mücadeleye olan etkilerini ele alan araştırmacılar; yükselen sağ popülizmin ve muhafazakarlaşmanın etkisinde olan ülkelerdeki deneyimlerle, kuzey ülkelerindeki deneyimleri karşılaştırarak çatışmalı dönemlerde dayanışma alanında neler yapılabileceğine bakıyorlar. Rusya, İskandinav Ülkeleri ve Türkiye örneklerini karşılaştıran araştırmacılar bu ülkelere Zimbamve'yi de ekleyerek tabloyu genişletiyorlar.

Hem kurumsallaşan LGBTİ+ fobi hem de toplumsal cinsiyet çalışmaları karşıtlığıyla benzeşen Türkiye ve Rusya'nın, LGBTİ+ dostu politikaların ulusu oluşturan bir parça olarak kabul edildiği İskandinav Ülkeleriyle karşılaştırıldığı araştırma; görünür farklılıklara rağmen sağ popülizmin ve muhafazakarlaşmanın yarattığı kırılmaları, farklı mekanlar bağlamında ele alması açısından önem kazanıyor.

Yükselen sağ popülizmin ve artan muhafazakarlaşmanın farklı coğrafyalarda, farklı dinamiklerle LGBTİ+ karşıtı politikalara alan açtığı gözlemlendiği araştırma; Türkiye ve Rusya gibi LGBTİ+ karşıtı ülkelerdeki örneklerin İskandinav ülkelerinde homonasyonalist eğilimlerle tezahür ettiğini saptıyor. Toplumsal cinsiyet çalışmaları alanını ideolojik bir alan olarak gören ve gökkuşağı renklerini ideolojize eden bu tür eğilimlerin İskandinav Ülkelerinde sağ popülist eğilimlerin temel argümanı haline geldiği gözlemlenen araştırma, homonasyonalist eğilimlerin de o ülkelerin ulus algısını manipüle ederek yabancı düşmanlığını arttırdığı ortaya konuyor.

Örgütlü sağ popülizmin muhafazakar propaganda alanını genişletmek için gericiliğin tüm araçlarını kullanarak küresel ölçekte ortak hareket etmesine karşı LGBTİ+ mücadelesinin ve feminist mücadelenin dayanışma alanını genişleterek bu kuşatmayı kırabileceğinin ortaya konduğu araştırma, ulusal ve mesleki sınırları aşarak "Ne Yapmalı?" sorusuna somut cevaplar arıyor.

Akademinin ve aktivizmin sınır ötesi bir anlayışla yan yana gelmesine imkan sağlayan araştırma, bu imkanın yaratacağı ilhamın dayanışma alanındaki sınırları ortadan kaldıracağını önererek, aktivizm alanını genişletmenin yollarını arıyor. Artan devlet gözetimi ve baskı politikalarına karşı yeni araçlar ve iletişim platformlarını gereğini ortaya koyan araştırma, pandemi koşullarına rağmen aktivizm ve akademi arasındaki teması arttırmayı hedefliyor.

Sağ popülizmin önemli taktiklerinden biri de sosyal medya ve iletişim kısıtlamalarını süreklileştirmek. Bu bağlamda alternatif iletişim yöntemleri bulmak ve iletişim güvenliğini sağlamak küresel ölçekte tüm hak savunucularının gündeminde yerini koruyor. Aktivizmin pratik çözüm bulmaktaki refleksi, akademinin bu refleksten öğrenecekleri olduğunu gösteriyor.

Çatışmalı bölgelerdeki aktivistlerin duruşları ve tartışma biçimleri de akademinin fazlaca beslenebileceği bir alan sağlıyor. Özellikle genç kuşakların tutumu, sağ popülizme karşı hak mücadelesinin güçlenmesine çok önemli bir katkı sağlıyor.

Hak Karşıtı Saldırıları ve Feminist Örgütlenmeyi Büyütmek: Meksika Örneği

Meksika'dan kesişimsel feminist aktivist Marisol Ruiz Celorio'nun konuşmasından özet:

Feminist ve LGBTİ+ hak mücadelesi farklı ülkelerde farklı deneyimlerle yol alsa da sorunların ortaklaşması birçok ülke de sınır ötesi ittifakları gündeme getiriyor. Küresel ölçekte örgütlü hareket eden sağ popülizmin uluslararası örgütlerde de güç kazanıyor olması, hak mücadelesi yürüten aktivistlerin yerelden küresele ulaşan bir yaklaşımla strateji belirlemelerini gerekli kılıyor. Hak karşıtı popülist hareketlere karşı Meksika deneyimi, dört farklı sınır ötesi stratejide toplanıyor:

1- Siyasi Katılım: Uluslararası örgütlerin bir araya geliş dinamikleri ve bu örgütlerde sağ popülist ittifakların güç kazanıyor olması, LGBTİ+'ların, feministlerin ve çeşitli direniş alanlarında yer alan grupların buralarda sesini duyurmasının önünde ciddi engeller yaratıyor. Öte yandan bu uluslararası organizasyonlara davet edilen feministlerin de, şeklen davet ediliyor olması ve organizasyonel mantığın söz üretmeyi engelliyor oluşu da başka bir sorun olarak deneyimleniyor. Tüm bu engellemelere rağmen, özellikle genç aktivistlerin bu organizasyonlarda söz üretebilmesini sağlamak amacıyla bu organizasyonlara dair teknik ve politik eğitimlerin verilmesi, oluşan engellerin aşılabilesine imkan sağlıyor. Pandemi koşullarında gelişen dijital imkanların sınır farklılıklarını minimize etmesi, genç aktivistlerin siyasi katılımı önündeki engellerin uluslararası bir dayanışma ve stratejiyle aşılmasını sağlıyor. Genç aktivistlerin yerel, ulusal ve uluslararası kurumlarla iletişime geçmesi ve sürece müdahil olması hayati bir önem taşıyor. Farklı kurumlara ve gruplara ulaşmak, bağ kurmak ve beraber hareket etmek tüm dünyada dayanışmayı güçlendirecek bir yöntem olarak varlığını koruyor.

2- Toplum Tabanlı Hareketlerin Desteklenmesi: Yerel bazda feminist ve LGBTİ+ topluluklarına yönelik hizmet üreten hareketlerin sınır ötesi bir yaklaşımla desteklenmesi, yerelde oluşan bilincin küresele taşınmasını ve küreselin ivmelenmesini sağlıyor. Özellikle yerellerin kaynak yaratma noktasında yaşadıkları sorunların uluslararası dayanışma ile aşılması, pandeminin çetrefilli hale getirdiği toplumsal sorunların aşılmasına imkan veriyor.

3- İttifaklar: Küresel ölçekte örgütlü hareket eden sağ popülizmin gerek iktisadi gerek politik çıkarları gereği küresel ölçekte hak savunucularına saldırılarını arttırması, hak savunucularının bu örgütlü saldırıya karşı ittifaklar geliştirmesini zorunlu kılıyor. Farklı direniş alanlarında hak mücadelesi yürüten odakların genel bir adalet ve insan hakları hareketi olarak ortaklaşa hareket etmesi, bu örgütlü saldırıyı kırmanın en önemli yol olarak ortaya çıkıyor. Farklı deneyimlerin öğreticiliği ve güç birliğinin yaratacağı ortaklık, hak karşıtı hareketlerin hak ve adalet arayanları bölmeye çalışan politikalarını boşa çıkaracak bir zemin sağlıyor. Küresel ölçekte adaletin sağlanamaması, insan hakları ihlalleri ve özellikle gençlerin kriminalize edilmesinin patriarkayı yeniden üretiyor olmasından hareketle, küresel adalet arayışını patriarkanın adaletini sorgular noktaya çekiyor. Adaletin toplum tabanlı alternatif tesisinin de oluşacak ittifaklarla sağlanacağı alanlar yaratmak önem arz ediyor. Örgütsüzlerin örgütlenmesi ve dayanışmanın arttırılması küresel sağ popülizmin aşılmasında ciddi bir öneme sahip. Bu noktada sosyal medya, çeşitli bariyerleri aşabilmek, kurumsallaşabilmek ve kamusal aktivizm yapabilmek açısından çok önemli enstrümanlar sunuyor. Ancak sosyal medyanın kutuplaştırıcı etkisini, artan çevrimiçi şiddet ve tehditleri de göz önünde bulundurarak çok boyutlu bir biçimde tartışmak gerekiyor. Özgürleştirici olduğu kadar birçok ciddi sınırlılıkları da bünyesinde taşıdığını görmek gerekiyor.

4- Esneklik: Örgütlü hareket eden sağ popülist ittifaka karşı yalnızca reaktif tepkiler veriyor olmak sonuç alıcılığı azaltan bir etken. Sonuç alıcılığı arttırmanın yolu ise birlikte hareket etmekten, yakın işbirliğinden, ortaklaşa analizden ve hak karşıtı hareketlere karşı ortak strateji geliştirmekten geçiyor. Bu yolu örerken, direkt aktivistleri hedef alan saldırılara ve tükenmişliğe karşı topluluk içi çözümler yaratmak da sonuç alıcılığı arttıran bir faktör haline dönüşüyor.

Lezbiyen Dehasını Dünyaya Yaymak: “Dyke” Taktikleri

Avrupa Lezbiyen* Konferansı’ndan (EL*C) Leila Lohman’ın konuşmasından özet:

2016 yılında İLGA Avrupa toplantısının ardından bir araya gelen farklı ülkelerden lezbiyen aktivistlerin lezbiyenlere dönük bir konferans düzenleme kararının ardından Viyana’da ve Ukrayna’da gerçekleştirilen konferanslarla bölgeler arası bir ağ oluşturmaya başlanması, dayanışmanın sınır ötesi bir biçime kavuşmasında önemli bir adım olarak ele alınıyor.

Bu adımların pandemi sürecinde 3 farklı projeye dönüşmesi ise, lezbiyen topluluğunun uluslar arası destek mekanizmalarına erişimini sağlıyor. Ağ kurma, savunuculuk çalışmaları gibi çalışmaların bu dönemde çevrimiçi forma dönüşmesi de topluluğun sınırları aşmasına imkan sağlıyor. Lezbiyen örgütlerinin kaynak bulma sorunlarına rağmen, pandemi döneminde lezbiyen öznelerin güçlenebileceği güvenli alanların yaratılması, bu dayanışmayı daha da güçlendiriyor.

Pandemi öncesi dönemde uluslararası organizasyonların çevrimiçi etkinliklere yatkınlığı, pandemi döneminde oluşan yeni formlara adaptasyonu da hızlandıran bir faktör olarak göze çarpıyor. Lezbiyen öznelerin bu dönemde güçlenmesini ve güvenli alan ihtiyaçlarının karşılanmasını önceleyen çevrimiçi buluşmalar, farklı dillerden öznelerin bir araya gelmesine de imkan verece bir biçimde organize edilerek, lezbiyen öznelerin deneyim paylaşımına alan sağlıyor. Çevrimiçi toplanmaların örgütlenmesinin kolaylığı ve sınırları aşmadaki etkisi, bu toplanmaların etki gücünü de artırıyor.

Topluluğun pandeminin olumsuz etkilerini dayanışmanın gücüyle aşabilmesini sağlamak amacıyla oluşturulan acil durum hibeleri; hem lezbiyen odaklı örgütleri, hem yaş almış lezbiyen özneleri, hem de ilaç desteği gibi ihtiyaçların

giderilmesi yönünde küçük de olsa bir katkı sağlıyor. Özellikle bu alanda kaynak yaratmanın zorluğu, yine sınır ötesi bir dayanışmayla aşılmış oluyor.

Etkisini arttırarak devam eden pandeminin lezbiyen topluluğuna olan etkilerini geniş ölçekli bir biçimde ele almak amacıyla oluşturulacak anket çalışması da, topluluğun bu süreçte deneyimlediği zorlukları belgelemesi açısından da önem kazanıyor. Annelikten jinekolojik muayenelere, ekonomik kayıplardan psikososyal destek mekanizmalarına, topluluğun geniş bir fotoğrafını çekmeyi amaçlayan çalışma, küresel ölçekte bir durum tespiti yapmayı odağına alıyor.

Sloganların birleştirici gücü de sınırlar ötesi dayanışma pratiklerini derinleştiren bir etken. Lezbiyen Dehası sloganı da bu özellikleri taşıyor. Lezbiyenlerin böylesi bir dünyada yaşayabilmelerinin ancak lezbiyen dehasıyla mümkün olabileceğini ortaya koyuyor. Sloganın kapsayıcılığı dünyaya lezbiyen dehasının aşılmasına ve farklı coğrafyalardan lezbiyen öznelerin güçlenmesine katkı sağlıyor.

Genç aktivistlerin de bu lezbiyen dehasına sunabileceği katkı, tarihten, arşivden ve hikayelerden; bu hikayelere temastan ve okumaktan geçiyor.